

• جناس:

در جناس، کلماتی که از نظر آوایی مشابه هستند، اما از نظر معنایی متفاوت، کنار هم قرار می گیرند و این می تواند کژتابی ایجاد کند.

(ب) مبالغه:

مبالغه یا اغراق یکی از آرایه هایی است که در آن برای تأکید بر یک ویژگی، صفت یا حالت، آن را به طور غیر معمول و افراطی بیان می کنند. در مبالغه، معمولا ویژگی ها و خصوصیات چیزی یا کسی به اندازه های بزرگ یا کوچک می شود که از حد معمول خارج می شود. این نوع اغراق به طور عمدی به منظور تأثیرگذاری بیشتر بر مخاطب و ایجاد احساسات قوی تر در او به کار می رود.

مبالغه می تواند در هر زمینه ای از جمله شاعرانه، توصیفی، داستانی و بلاغی به کار رود و هدف آن تأثیرگذاری بیشتر، جذابیت و گاهی ایجاد طنز است.

مثال:

- لب ها که نه، زلف ها که نه، دریا که نه، گرداب که نه

در این بیت، حافظ در توصیف زیبایی های معشوق اغراق کرده و ویژگی هایی مثل "دریا" و "گرداب" را برای توصیف زلف معشوق به کار برده است.

- به یاد کسی که درختی نشاند که سایه بر سر دیگران افکند.

این بیت به نوعی برای بزرگ نمایی فداکاری ها و کارهای نیکو استفاده شده است.

(ج) پارادوکس (تناق نما):

پارادوکس به وضعیتی گفته می شود که در آن دو یا چند ایده یا جمله به ظاهر متناق یا مخالف هم وجود دارند، اما با بررسی بیشتر، ممکن است حقیقتی در دل آن ها نهفته باشد. به عبارت دیگر، پارادوکس در واقع تضاد ظاهری است که در نگاه اول غیرممکن یا بی معنی به نظر می رسد، اما به نوعی به حقیقت یا حقیقت هایی اشاره دارد که نیاز به تفکر و تأمل بیشتر دارند.

مثال:

- در این دهر فانی که زود گذر است، عشق هرگز نمی میرد

در اینجا، حافظ تضاد میان "فانی بودن" و "جاودان بودن" عشق را به طور پارادوکسی بیان می کند، که نشان می دهد هرچند زندگی انسان کوتاه است، اما عشق در دل ها همواره باقی می ماند.

- تا به تو نرسیدیم در خود شکسته ایم این جمله، که در ابتدا به نظر تناق آمیز می آید، در واقع به این معناست که انسان باید از خود عبور کند تا به حقیقت

دست یابد، چیزی که در ظاهر غیرممکن است، ولی در عمق معنای فلسفی دارد.

ارتباط پارادوکس با آرایه های ادبی:

پارادوکس و ایهام: در برخی موارد، پارادوکس با ایهام (استفاده از واژه ها با معانی مختلف) هم راستا می شود، زیرا هر دو به طور غیرمستقیم و با دوگانگی در معنا، پیچیدگی ها و لایه های معنایی بیشتری را آشکار می کنند.

پارادوکس و استعاره: برخی استعاره ها و مجازات نیز می توانند به طور غیرمستقیم به پارادوکس منتهی شوند، به ویژه زمانی که معنای عمیق و پیچیده ای را ارائه دهند.

- سوالات آزمون های استخدامی ادوار گذشته به همراه پاسخنامه تشریحی

۱- در بیت زیر کدام یک از آرایه های ادبی زیر به کار رفته است (بانک تجارت مهر ۱۴۰۳)

بهرام که گور می گرفتی همه عمر دیدی که چگونه گور بهرام گرفت

(۱) اغراق (۲) جناس (۳) تشبیه (۴) واج آرایی

✓ **گزینه ۲:** آرایه ای که در این بیت به کار رفته است آرایه جناس میباشد. کلمه گور در مصراع اول در معنی گورخر و در مصراع دوم در معنی قبر به کار رفته است. به طور دقیقتر با توجه به اینکه این دو واژه از نظر خوانداری و نوشتاری حرکت و تعداد حروف کاملاً برابر هستند و تنها تفاوت آنها در معنی واژه میباشد، میتوان گفت که آرایه به کار رفته در این بیت آرایه جناس تام میباشد.

۲- کدام گزینه اضافه تشبیهی است (بانک تجارت مهر ۱۴۰۳)

(۱) اکسیر عشق (۲) یمن قدم (۳) کوس رحلت (۴) معتکف دیر

✓ **گزینه ۱:** از میان عبارات های موجود در این سوال، عبارت اکسیر عشق یک اضافه تشبیهی میباشد. زیرا عشق از جهت به کمال رساندن انسان به اکسیر تشبیه شده است. اضافه تشبیهی یک تشبیه است که از اضافه شدن مشبه به مشبه ساخته میشود. برای مثال، «ماه رخ» یا «لب لعل» اضافه تشبیهی هستند. دسته اول اضافات تشبیهی ای هستند که در آنها هم مشبه و هم مشبه به حسی و محسوس هستند. در دسته دوم، مشبه محسوس و مشبه به عقلی و نامحسوس است.

۳- در بیت زیر کدام آرایه دیده می شود (بانک تجارت مهر ۱۴۰۳)

آن شاخه های نازن اندر میان ابر چون پاره های اخگر اندر میان دود

(۱) ایهام (۲) سجع (۳) لف و نشر (۴) تشبیه

✓ **گزینه ۲:** آرایه ای که در بیت داده شده در صورت سوال قابل مشاهده است، آرایه تشبیه میباشد. در این بیت شاخه های نازنج میان ابر ها به پاره های آتش میان دود تشبیه شده اند.

۴- در این بیت چه صنعت بدیعی دیده می شود (سازمان تامین اجتماعی ۱۰۳)

شود کوه آهن چو دریای آب اگر بشنود نام افراسیاب

✓ **ه: گزینه ۱** ⇐ در این بیت به این اشاره شده است که کوهی که از جنس آهن می باشد با شنیدن نام افراسیاب ذوب شده و به سان دریایی از آب که نشان از روان بودن آن دارد خواهد شد. این آب شدن در پی شنیدن نام یک پهلوان اغراق است در تاثیر ابهت و بزرگی یک فرد.

۵- در کدام گزینه کنایه به کار رفته است (تأمین اجتماعی ۱۰۳)

- (۱) بزد تیر بر چشم اسفندیار *** سیه شد جهان پیش آن نامدار (۲) تهمتن گز اندر کمان راند زود *** بران سان که سیمرغ فرموده بود (۳) ترا گر همی یار باید بیار *** مرا یار هرگز نیاید به کار (۴) بفرمود تا زین بر اسپ سیاه *** نهادند و بردند نزدیک شاه

✓ **ه: گزینه ۱** ⇐ در بیت گزینه یک که در آن گفته شده است: «رستم تیر را به چشم اسفندیار زد و جهان در مقابل آن نامدار سیاه و تیره و تار شد» عبارت سیاه و تار شدن جهان در این بیت کنایه از کور و نابینا شدن اسفندیار می باشد.

- در بیت زیر کدام آرایه به کار نرفته است (تأمین اجتماعی ۱۰۳)

- طاووس این بهارم، ساغرکش خمارم در راه انتظارم صد چشم و یک بریدن
(۱) سجع (۲) تلمیح (۳) تشبیه (تضمین)

✓ **ه: گزینه ۱** ⇐ آرایه سجع، آرایه ای نیست که بتوان آن را در شعر به کار برد زیرا این آرایه مختص نثر می باشد نه نظم. در اصطلاح ادبی می توان گفت سجع در نثر همانند قافیه در نظم است؛ یعنی، وزن یا آهنگ کلمات پایانی جمله با هم یکسان باشند. در این صورت به آن واژه ها، واژه مسجع و به آهنگ برخاسته از واژه ها سجع می گویند.

۷- در کدام بیت اغراق به کار رفته است (تأمین اجتماعی ۱۰۳)

- (۱) دل و کشور جمع و معمور باد ز ملکت پراکندگی دور باد
(۲) گر برگ گل سرخ کنی پیره نش را از تازگی آزار رساند بدنش را
(۳) بگویم تا بداند دشمن و دوست که من مستی و مستوری ندانم
(۴) «صائب» مدد خلق نمودیم به همت در ظاهر اگر مالک دینار نبودیم

✓ **ه: گزینه ۲** ⇐ در این بیت گفته شده است که از برگ گل سرخی برای او پیراهنی درست کنی، بدن او از نازکی لباس گل آزرده و رنجیده میشود. در اینجا پیراهن ساختن از برگ گل و نازکی آن که موجب آزار بدنش و بدنی که از برگ گل برنجد » اغراق است.

۸- برای مسائل اخلاقی، اجتماعی، پند و اندرز از چه قالب شعری استفاده می شود (کار و تأمین خوزستان ۱۴۰۳)

- (۱) قصیده (۲) چهارپاره (۳) قطعه (۴) رباعی

✓

ه: گزینه ۳ ⇐ شاعران در قالب قطعه معمولاً به بیان موضوعات تعلیمی و اخلاقی می پردازند و در این قالب به مناظره، نامه نگاری و شکایت و خواسته و از این دست موضوعات می پردازند. از دیگر موضوعات قالب قطعه در شعر فارسی می توان به این موارد اشاره کرد: مفاهیم اخلاقی و پند و اندرز، تهدید و تقاضا، موضوعات شخصی، موضوعات ادبی، مفاهیم عرفانی، مقام مادر، ستایش زن، فقر، مفاهیم اجتماعی، مفاهیم سیاسی-انتقادی، لغز، اخوانیات، اشتیاق.

۹- در کدام سروده، نمی توان متناق

نما (پارادوکس) یافت (وزارت نفت اردیبهشت ۱۰۲)

(۱) نوباوه سخنی، خاموش و نغمه گری (۲) هم دوش روز و شبی، هم پرده سحری

(۳) آوازه حضری، فرسوده سفری (پیدای نادره ای، پنهان جلوه گری)

✓

ه: گزینه ۲ ⇐ خاموش و نغمه گر در گزینه ۱، آواره حضر در گزینه ۳ و پنهان جلوه گر در گزینه نمونه های پارادوکس یا متناق نما هستند.

۱۰- مفهوم کنایی قسمت مشخص شده در عبارت زیر کدام است (وزارت نفت اردیبهشت ۱۰۲) شاهین

تیزبال افق ها بودم. زنبوری طفیلی شدم و به کنجی پناه بردم

(۱) خوار کردن (۲) آزار دادن (۳) بچگی کردن (۴) سربار شدن

✓

ه: گزینه ⇐ زنبور طفیل شدن پس از شاهین تیز بال بودن که خود کنایه از آزادی و بزرگ منشی دارد، کنایه از به خفت و خواری افتادن است. به کنجی پناه بردن نیز کنایه از گوشه گیر شدن است

۱۱- در این بیت چه صنعت بدیعی دیده می شود (وزارت بهداشت مهر ۱۰۲)

شود کوه آهن چو دریای آب اگر بشنود نام افراسیاب

(۱) اغراق (۲) ایهام (۳) التفات (۴) تلمیح

✓

ه: گزینه ۱ ⇐ در بیت ذکر شده در صورت سوال از آرایه اغراق استفاده شده است. در این بیت ذوب شدن کوه آهن و تبدیل شدن آن به دریای مواد مذاب و روان همچون آب تحت تاثیر شنیدن نام افراسیاب و ترسی است که این نام در دل کوه انداخته است. لذا این مورد نشان دهنده اغراق و بزرگنمایی میباشد.

۱۲- کدام یک وزن م نوی معنوی است (وزارت بهداشت مهر ۱۰۲)

(۱) فعولن فعولن فعولن فعل (۲) مستفععلن فاعلن مستفععلن فاعلن

(۳) فاعلاتن فاعلاتن فاعلن (۴) فاعلات مفاعلن فعلن

✓

ه: گزینه ۱ ⇐ شعر در قالب مثنوی در اوزان متنوعی در زبان فارسی سروده شده است که از متداول ترین آن ها می توان به «فعولن، فعولن، فعولن، ف عل»، «مفاعیلن، مفاعیلن، مفاعیل» و «فاعلاتن، مفاعلن، فعلن» اشاره کرد. مثنوی معنوی مولانا جلال الدین مولوی دارای وزن کوتاه «فاعلاتن، فاعلاتن، فاعلن» است

۱۳- در این شعر چه صنعت بیانی دیده می شود (وزارت بهداشت مهر ۱۰۲) قاصدک! از چه خبر آورده / وز کجا که از خبر آوردی /

خوش خبر باشی اما، اما/ گرد بام و در ما بی مر می گردی

(۱) تشبیه (۲) تشخیص (۳) استعاره (۴) کنایه

✓ **ه: گزینه ۱** ← در این شعر نو که سروده اخوان ثالث می باشد میتوان مشاهده کرد که قاصدک با منادا مورد خطاب قرار میگیرد و همچنین فعل خبر آوردن که برای انسان به کار میرود، در این بیت برای قاصدک که موجودی بی جان است به کار رفته است، پس میتوان گفت آرایه تشخیص به کار رفته است.

۱- اگر جمله خاکستر خانه او زیاد است به مفهوم او مهمان نواز است باشد، کدام صفت ادبی به کار برده است (فراگیر یازدهم خرداد ۱۰۲)

(۱) مجاز (۲) کنایه (۳) تشبیه (۴) استعاره

✓ **ه: گزینه ۲** ← زیاد شدن خاکستر خانه کنایه از روشن بودن اجاق خانه می باشد که این خود نشان از مهمان نوازی دارد.

۱- در بیت زیر ترکیب مر حق استعاره از کیست (فراگیر یازدهم خرداد ۱۰۲) (۱)

چون صفیری شنوی از مر حق ظاهرش را یادگیری چون سبق

(۱) عارف روشن ضمیر (۲) عالم خردمند (۳) دانشمند ساده اندیش (۴) صوفی ظاهرین

✓ **ه: گزینه ۲** ← با دقت در معنی بیت داریم: «اگر از مرغ حق بانگی بشنوی، تنها ظاهرش را مانند یک درس یاد گرفته ای». در این بیت مرغ حق به عالم خردمندی اشاره دارد که از علم سخن میگوید، ظاهر بینان تنها الفاظی از آنان را از حفظ می کنند و برای خودنمایی بدان ناطق می شوند.

۱- در مصر لاله و گل زخمی خمیازه اند منظور از خمیازه چیست (فراگیر یازدهم خرداد ۱۰۲)

(۱) بسته شدن (۲) پرپر شدن (۳) شکفته شدن (۴) بویا شدن

✓ **ه: گزینه ۳** ← خمیازه در این بیت استعاره از شکوفایی می باشد ولی در اصل به معنای ضعف و بی حالی گل پس از شکوفا شدن می باشد.

۱۷- در کدام بیت آرایه تشبیه وجود ندارد (فراگیر یازدهم خرداد ۱۰۲)

(۱) یک کس به فکر عاقبت کار خویش نیست حیف از شعور مردم این روزگار، حیف!

(۲) حیف و صد حیف که از آب مروت خالی است این همه کاسه زرین که بر این دولاب است

(۳) خواهم سخنی گفت مرنج ای گل رعنا حیف است که با چون تو گلی بوی وفا نیست

(۴) هرگز گلی سراغ شبستان ما نکرد حیف از چراغ عمر که تنها بسوختیم

✓ **ه: گزینه ۱** ← آرایه تشبیه در گزینه های ۲ الی ۴ به شرح مقابل است: آب مروت - گل رعنا - چراغ عمر. در بیت گزینه ۱ تشبیه وجود ندارد

۱۸- اخبار رفته رفته نشت کرد و همه فهمیدند که در هزینه اجرایی طرح حیف و میل شد. (فراگیر یازدهم خرداد ۱۰۲)

(۱) نشت کرد (۲) خطایی در جمله وجود ندارد

(۳) رفته رفته

(۴) هزینه اجرایی طرح

✓ **ه: گزینه ۲** ⇐ انتشار خبر به صورت یکباره صورت میگیرد اما درز و نشت خبر به صورت رفته رفته صورت میگیرد. لذا در این جمله خطایی وجود ندارد.

۱۹- در بیت کدام واژه ایهام دارد (بانک تجارت آبان ۱۰۲)

چشم چ خویشتن بر آرم تا روی نبیندت به جز راست

(۱) خویشتن (۲) چشم (۳) چپ () راست

✓ **ه: گزینه** ⇐ در این بیت واژه راست دارای ایهام میباشد و دو مفهوم چشم راست، به قرینه چشم راست در مصراع اول و درستی و حقیقت را میتوان از این واژه برداشت کرد.

۲۰- در عبارت بوسهل را صفرا بجنبید و بانگ برداشت صفرا بجنبیدن کنایه از چیست ((بانک تجارت آبان ۱۰۲)

(۱) خشمگین شدن (۲) برخاستن (۳) به هم خوردن مزاج () تکان خوردن

✓ **ه: گزینه ۱** ⇐ عبارت صفرا جنبیدن کنایه از خشمگین شدن و به غضب آمدن میباشد.

۲۱- در مصرا بسا شکسته بیابان که با خرم بود ، الف بسا چه نو الفی است (فراگیر یازدهم دی ۱۰۲)

(۱) الف اطالق (۲) الف تزیین (۳) الف کثرت (۴) الف صفت فاعلی

✓ **ه: گزینه ۳** ⇐ در برخی موارد الفی که در نظم و نثر به آخر کلمه افزایند برای تاکید کثرت است. این الف را گاهی تنها به همان کلمه افزوده میشود. به عنوان مثال در این متن الف کثرت به بس اضافه شده و جهت نشان دادن کثرت میباشد.

۲۲- کدام گزینه از نظر نو ترکیب اضافی با بقیه متفاوت است (فراگیر یازدهم دی ۱۰۲)

(۱) چشم ماه (۲) چشم دل (۳) اشک چشم () پای دل

✓ **ه: گزینه ۳** ⇐ نوع ترکیب اضافی استفاده شده در گزینه های ۱، ۲ و از نوع اضافه استعاری میباشد زیرا که در این ترکیب ها نسبت بین مضاف و مضاف الیه نسبتی غیر معقول و خیالی است. در حالی که ترکیب اضافه گزینه ۳ از نوع ترکیب اضافه ی تخصیصی میباشد.

۲۳- نسبت معنایی محال و ممکن با کدام گزینه همانند است (بانکدار بانک رفاه بهمن ۱۰۲)

(۱) ارج و ارزش (۲) مثنوی و قالب (۳) نشیب و فراز () کندفهمی و قوی رأی

✓ **ه: گزینه ۳** ⇐ بین کلمات محال و ممکن تضاد معنایی برقرار است و در گزینه ۳ هم نشیب به معنای سرلزیری و فراز به معنای سربالایی و اوج هست.

ارج و ارزش کلمات مترداف هستند مثنوی نوعی قالب شعری است که رابطه کلی - جزئی برقرار است و کند فهمی و قوی رأی تضاد نسبی دارند اما تضاد آنها در حوزه صفات شخصیتی است.